

Helena Edgren

1954–2014

Suomen kansallismuseon entinen ylijohtaja, dosentti Helena Edgren kuoli 1. joulukuuta 2014 jo voitetuksi uskotun sairauden uusiuduttua. Hän oli syntynyt Helsingissä 22. marraskuuta 1954.

Kotona saatujen vaikutteiden ansiosta Edgren, o.s. Hakamies, oli nuoresta pitäen kiinnostunut arkeologiasta ja historiasta. Hän valmistui vuonna 1979 filosofian kandidaatiksi aineinaan Suomen ja Skandinavian arkeologia sekä taidehistoria. Arkeologien tapaan hän aloitti työuransa osallistumalla opiskeluaikanaan kenttätöihin, ja jo 1976 hän oli mukana kaivauksilla Grönlannissa. Hän jatkoi arkeologian opintoja ja suoritti lisensiaatin tutkinnon aiheenaan Ahvenanmaan asutus vanhemmalla rautakaudella. 1980-luvun kuluessa hän työskenteli Museovirastossa paitsi silloisissa esihistorian ja historian toimistoissa myös rakennushistorian osastolla. Vuonna 1987 hän sai vakinaisen toimen silloisesta historian kuva-arkistosta, missä Christina Clevén seuraajaksi tarvittiin keskiajan taiteeseen ja kulttuurihistoriaan perehtynyttä tutkijaa. Oltuaan alun perinkin kiinnostunut tästä aihepiiristä Edgren valitsi väitöskirjansa aiheeksi kirkkotaiteen. *Mercy and justice – miracles of the Virgin Mary in Finnish medieval wall-paintings*

tarkastettiin Helsingin yliopistossa 1993. Vuonna 1996 hänet nimitettiin keskiajan taidehistorian dosentiksi.

Työskennelyään pitkään tutkijan nimikkeellä Helena Edgren nimettiin vuonna 2005 historian kokoelmien intendentiksi Kansallismuseon kokoelma- ja tutkimusyksikköön. Heinäkuussa 2009 hän aloitti museon ylijohtajana. Koska virka oli määräaikainen, hänellä oli taustavirka oman yksikkönsä yli-intendenttinä. Hän ei kuitenkaan kesällä 2014 enää pyrkinyt uudelle virkakaudelle vaan jäi sairauseläkkeelle. Läksiäisissään hän esiintyi kuten yleensäkin hyväntuulisesti, ja tuntui luontevalta olettaa, että tapaamme taas syksyllä Muinaismuistoyhdistyksen kokouksissa, mutta se toive ei toteutunut.

Vaihdettauan arkeologin uran taidehistoriaan Helena Edgren tutki erityisesti keskiajan ikonografiaa ja osallistui aktiivisesti tämän alan pohjoismaisiin symposiumeihin.¹ Hän oli ahkera kirjoittaja ja avusti mm. *Kansallisbiografiaa* sekä 2000-luvun alussa julkaistua *Suomen kulttuurihistoriaa*. Hän oli myös *Finskt Museum*in toimittaja vuosina 2003–2012, mutta sairastumisen takia hän ei onnistunut toteuttamaan alkuperäistä tarkoitustaan saada sarja ilmestymään jälleen säännöllisesti.

Edgren ei kuitenkaan ollut pelkästään tutkija ja julkaisija, vaan häntä kiinnostivat myös käytännön toimet. Pohjoismaisen ikonografisen tutkimusverkoston ohella hän osallistui 1990-luvulta alkaen pohjoismaiseen yhteistyöhön Museoviraston edustajana mm. Kalmarin unionin 600-vuotisnäyttelyn toimikunnassa ja Itämeren maiden kulttuuriperintöyhteistyöryhmässä. Hänellä oli siten erinomaiset valmiudet jatkaa kansainvälistä yhteistyötä myös Kansallismuseon ylijohtajana. Lyhyeksi jääneellä kaudellaan hän ehti toteuttaa kaksi suurta yhteisnäyttelyä Tukholman Livrustkammarenin kanssa. Ensimmäinen oli Suomen sodan 200-vuotisnäyttely ”1809 – ero ja uusi alku”, toinen oli ”Uskolliset ystävät – Kuninkaallisia hevosia ja koiria” (2011–2012). Näiden varsin erilaisten näyttelyiden ohella hänen ylijohtajakaudellaan toteutettiin myös mm. näyttelyt Tyrvään Pyhän Olavin kirkon uudelleenrakentamisesta, G. M. Armfeltista, Carl Ludvig Engelistä ja A. E. Nordenskiöldin karttakokoelmasta.

Helena Edgren valittiin Suomen Muinaismuistoyhdistyksen työntekijäksi 1995, ja vuosina 2004–2010 hän toimi yhdistyksen puheenjohtajana. Tässä tehtävässä, samoin kuin Kansallismuseon ylijohtajana, hän esiintyi selkeästi ja varmasti, oli huumorintajuinen ja piti työtoverien ja alaistensa puolta.

Tuukka Talvio

Kuva: Liisa Tuomikoski, Museovirasto.

¹ Edgrenin toiminnasta ja julkaisuista Suomen keskiajan taiteen tutkijana ks.

Elina Räsänen, [http://www.artefacta.fi/uutiset/muistokirjoitus_helena_edgren_\(1954_2014\).news](http://www.artefacta.fi/uutiset/muistokirjoitus_helena_edgren_(1954_2014).news).